

สมรรถนะพยาบาลผู้ป่วยโรคเบาหวาน¹
THE COMPETENCY OF DIABETES NURSE

ปรารธนา ศรีธีสาร²

กัญญดา ประจุศิลป³

Phartana Seetisan

Gunyardar Prachusilpa

¹ส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์หลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
และได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยบางส่วนจากทุนอุดหนุนวิทยานิพนธ์สำหรับนิสิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Part of this thesis, Master of Nursing Science Program in Nursing Science, Faculty of Nursing, Chulalongkorn University.

This research was funded by Chulalongkorn University.

² นิสิตหลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพฯ 10330
Graduated student in Master of Nursing Science Program in Nursing Science, Faculty of Nursing,
Chulalongkorn University, Bangkok, 10330, Thailand

³รองศาสตราจารย์ ดร., คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพฯ 10330
Associate Professor, Faculty of Nursing, Chulalongkorn University, Bangkok, 10330, Thailand
Author Email: aumsee@gmail.com

Received: 22 มิถุนายน 2558 Revised: 24 ตุลาคม 2561 Accepted: 25 ธันวาคม 2561

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสมรรถนะรายด้านหลักของพยาบาลผู้ป่วยโรคเบาหวาน และศึกษารายการสมรรถนะย่อยของพยาบาลผู้ป่วยโรคเบาหวาน วิธีการวิจัยใช้เทคนิคเดลฟาย ผู้ให้ข้อมูลคือ ผู้เชี่ยวชาญในการดูแลผู้ป่วยโรคเบาหวานจำนวน 19 คน วิธีการดำเนินการวิจัยประกอบด้วย 3 ขั้นตอนดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาและวิเคราะห์เอกสารเพื่อนำสาระที่ได้มาบูรณาการกำหนดเป็นกรอบในการสร้างคำถามสัมภาษณ์และทำการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ขั้นตอนที่ 2 นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหาพร้อมกับสมรรถนะที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมมาสร้างแบบสอบถามเพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับความสำคัญของรายการสมรรถนะในแต่ละด้าน ขั้นตอนที่ 3 นำข้อมูลที่ได้มาคำนวณหาค่ามัธยฐานและค่าพิสัยระหว่างควอไทล์จัดทำแบบสอบถามส่งให้ผู้เชี่ยวชาญ ยืนยันความคิดเห็นอีกครั้ง นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่ามัธยฐานและค่าพิสัยระหว่างควอไทล์เพื่อสรุปผลผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะพยาบาลผู้ป่วยโรคเบาหวาน ผู้เชี่ยวชาญให้ความสำคัญของสมรรถนะสอดคล้องกันทุกข้อ ประกอบด้วยสมรรถนะหลัก 3 ด้าน และสมรรถนะย่อยรวม 48 ข้อ ได้แก่ 1) ด้านการปฏิบัติการพยาบาลเฉพาะโรค 21 ข้อ 2) ด้านการให้ความรู้ การสอน และการให้คำปรึกษา 21ข้อ และ 3) ด้านการสื่อสารและการประสานงาน 6 ข้อ

คำสำคัญ : สมรรถนะพยาบาลผู้ป่วยโรคเบาหวาน

Abstract

This research aimed to study the core competency of diabetes nurse and to determine the element competencies of diabetes nursing. This paper provided the foundations of the Delphi technique based on the sampling group of 19 diabetes nursing experts. Research methodology was carried out on three rounds, namely, 1) analyzing the document and designing the interview framework and discussing with the selection group, 2) analyzing data from panel selection discussion so as to provide a structured communication process designed to produce a detailed examination of a topic and/or problem and discussion from the participating group to prior the element competencies, and 3) applying both median and inter-quartile range (IQR) to identify the distribution of expert's views on each item. In this fashion, each expert was granted the chance to evaluate the other experts' views. All feedback from respondents (the experts) of this would be analyzed to achieve consensus of them. The conclusion indicated that all experts on the panel achieved high consensus on every element competencies for diabetes nursing, covering three essential competencies consisted of 48 elements that established the professional competencies for the successful delivery of the diabetes care, namely, 1) 21 elements of specialist expertise competency in term of specific patient group, e.g. people with diabetes, 2) 21 elements of facilitating the delivery of the knowledge, coaching and counseling competency, and 3) 6 elements of communication and team work competency.

Keywords : the competency of diabetes nurse

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สถานการณ์โรคเบาหวานในปัจจุบันจากรายงานสถิติสุขภาพทั่วโลกปี พ.ศ.2555 ขององค์การอนามัยโลก พบว่ามีผู้ป่วยโรคเบาหวานจำนวน 331 ล้านคน และผู้ที่มีความเสี่ยงต่อโรคเบาหวานอีกจำนวน 280 ล้านคน โดยคาดว่าปี พ.ศ.2573 จะมีผู้ป่วยโรคเบาหวานถึง 500 ล้านคน (สถาบันและประเมินเทคโนโลยีทางการแพทย์ กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข, 2556) สำหรับประเทศไทยจากรายงานการสำรวจสุขภาพประชาชนไทย ครั้งที่ 4 ปี พ.ศ.2551-2552 พบว่าประชากรไทยที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป พบผู้ป่วยโรคเบาหวานจำนวน 3.2 ล้านคน ร้อยละ 70 ควบคุมระดับน้ำตาลได้ไม่ดี มีผลทำให้เกิดภาวะแทรกซ้อนจากเบาหวาน ซึ่งแต่ละปีมีค่ารักษาสูงถึง 47,596 ล้านบาท และผู้ป่วยเสียชีวิตโดยเฉลี่ยเกือบ 8,000 คน

โรคเบาหวานเป็นโรคที่ยังไม่มีการรักษาให้หายขาดได้ แต่อย่างไรก็ตามผู้ป่วยโรคเบาหวานยังสามารถใช้ชีวิตเหมือนคนปกติได้ เป้าหมายคือการรักษาระดับน้ำตาลในเลือดให้ใกล้เคียงกับระดับปกติมากที่สุด และป้องกันโรคแทรกซ้อน (American Association of Diabetes Educators, 2011) คลินิกเบาหวานหรือแผนกผู้ป่วยนอกที่ดูแลเฉพาะกลุ่มผู้ป่วยโรคเบาหวาน ในโรงพยาบาลระดับทุติยภูมิและตติยภูมิของรัฐและเอกชน ให้การดูแลผู้ป่วยโรคเบาหวานทุกกลุ่มอายุ พยาบาลที่ปฏิบัติงานในหน่วยงานดังกล่าวมีบทบาทหน้าที่สำคัญในการดูแลผู้ป่วยโรคเบาหวาน Mid Central District Health Board (2009) กำหนดบทบาทของพยาบาลที่ปฏิบัติงานในคลินิกเบาหวานดังนี้ ตรวจสอบการตรวจประเมินภาวะแทรกซ้อน แก้อาการภาวะแทรกซ้อนเฉียบพลันให้กับผู้ป่วยโรคเบาหวาน และส่งต่อผู้ป่วยที่มีอาการรุนแรงของโรคไปยังหน่วยงานเฉพาะทางที่เกี่ยวข้อง ด้าน

การให้ความรู้และการให้คำปรึกษากับผู้ป่วยและครอบครัวที่มีความเสี่ยงต่อการเกิด และมีภาวะแทรกซ้อน ด้านการติดต่อประสานงานกับทีมสหสาขาวิชาชีพอื่น ๆ ทั้งภายในและนอกหน่วยงาน เพื่อให้การดูแลผู้ป่วยที่มีคุณภาพ และการจัดการวางแผนประเมินผลลัพธ์ ในการพยาบาลผู้ป่วยเบาหวาน คือ การกำหนดตัวชี้วัดและผลลัพธ์ พร้อมทั้งประเมินผลอย่างต่อเนื่องเพื่อนำมาพัฒนาการดูแลต่อไป

ในการดูแลผู้ป่วยโรคเบาหวานมีความแตกต่างจากการปฏิบัติการพยาบาลทั่วไป ต้องมีความชำนาญและเชี่ยวชาญเฉพาะโรค จึงต้องมีการพัฒนาความรู้ ทักษะ และความสามารถของพยาบาลวิชาชีพในการดูแลผู้ป่วยเบาหวาน มีการผสมผสานความรู้ทางการพยาบาล เทคโนโลยี และประสบการณ์ในการทำงาน นำมาใช้ในการดูแลผู้ป่วยโรคเบาหวาน (Vrihoef et al., 2002 อ้างถึงใน พรธณวดี เหลืองรัตน์, 2554) ซึ่งความรู้ ทักษะ ความสามารถเป็นพื้นฐานที่ทำให้บุคคลปฏิบัติงานได้ แต่พฤติกรรมของบุคคลในการทำงานให้ประสบความสำเร็จได้ หรือผลงานจากการทำงานโดดเด่นขึ้นคือ สมรรถนะ (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2547) ให้ความหมายของสมรรถนะ คือ คุณลักษณะ พฤติกรรม หรือกลุ่มพฤติกรรมของบุคคลที่แสดงออกในการปฏิบัติงาน โดยสะท้อนให้เห็นถึงความรู้ ทักษะ และความสามารถของบุคคลซึ่งส่งผลให้งานนั้น ๆ มีผลสัมฤทธิ์ที่เป็นเลิศ สมรรถนะของบุคลากรเป็นสิ่งที่ต้องมีควบคู่กับการบริการที่เป็นเลิศ (excellent care) ถ้าการดูแลผู้ป่วยไม่มีคุณภาพเพียงพอ สมรรถนะและการศึกษามีความจำเป็นในการปรับปรุงการดูแลผู้ป่วยให้มีคุณภาพมากขึ้น ดังนั้นสมรรถนะจึงเป็นส่วนสำคัญของการทำงาน

นอกจากนี้สภาการพยาบาลยังได้ให้ความสำคัญในการพัฒนาบุคลากรทางการพยาบาลให้มีสมรรถนะในการปฏิบัติงานเพื่อเกิดคุณภาพในงานบริการการพยาบาล จากแผนพัฒนาการพยาบาลและการผดุงครรภ์แห่งชาติฉบับที่ 2 พ.ศ.2550-

2559 ในส่วนแผนที่ 2 คือ แผนพัฒนาคุณภาพระบบบริการการพยาบาลและการผดุงครรภ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรทางการพยาบาลมีความรู้ ความชำนาญ ที่เน้นการบริการที่มีคุณภาพ บนพื้นฐานของข้อมูลเชิงประจักษ์ และยังมีเป้าหมายให้บุคลากรทางการพยาบาลมีสมรรถนะในการปฏิบัติการพยาบาลเป็นไปตามมาตรฐานของสถานบริการสุขภาพ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาสมรรถนะพยาบาลเบาหวานโดยใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi technique) ในการรวบรวมข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญในการดูแลผู้ป่วยโรคเบาหวาน

การทบทวนวรรณกรรมหรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะพยาบาลผู้ป่วยโรคเบาหวาน สมาคมเบาหวานแห่งประเทศไทย (2554), ความรู้และทักษะการทำงานของพยาบาลเบาหวานของ Mid Central District Health Board (2009), แบบบูรณาการบันไดอาชีพและสมรรถนะการทำงานของพยาบาลเบาหวาน ของ Training, Research and Education for Nurses in Diabetes-UK (2011) และสมรรถนะผู้ให้ความรู้เกี่ยวกับเบาหวาน (Diabetes educators) ของ American Association of Diabetes educators (2011) จากการทบทวนวรรณกรรม เอกสารทางวิชาการ และตำราที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสามารถสรุปเป็นแนวคิดที่สำคัญในการดูแลผู้ป่วยโรคเบาหวาน ดังนี้ 1) ด้านการปฏิบัติการพยาบาล 2) ด้านการให้ความรู้ และการให้คำปรึกษา 3) ด้านการสื่อสารและการประสานงานในทีม และ 4) ด้านการจัดการบริการพยาบาลและการประเมินผลลัพธ์ จากการศึกษาและทบทวนวรรณกรรม และนำมาเป็นกรอบแนวคิดของงานวิจัยในครั้งนี้โดยใช้เทคนิคเดลฟายในการรวบรวมข้อมูล

วัตถุประสงค์วิจัย

- 1) เพื่อศึกษาสมรรถนะรายด้านหลักของพยาบาลผู้ป่วยโรคเบาหวาน
- 2) เพื่อศึกษารายการสมรรถนะย่อยของพยาบาลผู้ป่วยโรคเบาหวาน

คำถามวิจัย

สมรรถนะพยาบาลผู้ป่วยโรคเบาหวานควรเป็นอย่างไร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) โดยใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi technique) ในการรวบรวมความคิดเห็นที่เป็นฉันทามติของผู้เชี่ยวชาญ ดำเนินการดังนี้

ผู้ให้ข้อมูล คือ 1) แพทย์ผู้เชี่ยวชาญการดูแลผู้ป่วยเบาหวาน จำนวน 4 คน 2) หัวหน้าคลินิกเบาหวานหรือแผนกผู้ป่วยนอกที่ดูแลเฉพาะกลุ่มผู้ป่วยโรคเบาหวานจำนวน 3 คน 3) พยาบาลระดับปฏิบัติการพยาบาลชั้นสูงที่ดูแลผู้ป่วยเบาหวานจำนวน 4 คน 4) พยาบาลวิชาชีพดูแลผู้ป่วยโรคเบาหวานจำนวน 4 คน และ 5) อาจารย์หรือนักวิชาการรับผิดชอบหลักสูตรการอบรมของสมาคมให้ความรู้โรคเบาหวานจำนวน 4 คน คัดเลือกผู้เชี่ยวชาญแบบเฉพาะเจาะจง คือวิธีการกำหนดคุณสมบัติผู้ที่มีประสบการณ์ด้านการดูแลผู้ป่วยโรคเบาหวาน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามรอบที่ 1 ทบทวนวรรณกรรม จากตำรา วารสาร เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะพยาบาลผู้ป่วยเบาหวานในประเทศและต่างประเทศ และมาตรฐานการพยาบาลจากองค์การวิชาชีพมาตรฐานการเพื่อกำหนดเป็นกรอบในการสร้างคำถามสร้างแบบสอบถามเป็นแบบสัมภาษณ์

แบบสอบถามรอบที่ 2 นำข้อมูลที่รวบรวมจากการเก็บข้อมูลรอบที่ 1 มาทำการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) จัดหมวดหมู่เป็นสมรรถนะแต่ละด้านจัดทำเป็นแบบสอบถามในลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ โดยกำหนดข้อความเป็นสมรรถนะย่อยเพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญแสดงความคิดเห็น

แบบสอบถามรอบที่ 3 นำคำตอบที่ได้จากการสอบถามรอบที่ 2 มาคำนวณหาค่ามัธยฐาน (median) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (interquartile range) ของข้อความแต่ละข้อวิเคราะห์ข้อเสนอแนะจากแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับเหมือนรอบที่ 2 แต่เพิ่มตำแหน่งของค่ามัธยฐาน (Median) ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ และตำแหน่งที่ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนตอบ

การพิทักษ์สิทธิ์ ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้ ส่งโครงร่างวิทยานิพนธ์เสนอต่อกรรมการ พิจารณาเมื่อผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน กลุ่มสหสถาบัน ชุดที่ 1 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หมายเลขหนังสือ 027/2558 ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลที่สมัครใจยินยอมเข้าร่วมการวิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลระยะเวลาของการวิจัยพร้อมทั้งชี้แจงให้ทราบสิทธิของกลุ่มตัวอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร

การเก็บรวบรวมข้อมูล หลังจากผ่านขั้นตอนการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ วันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2558 ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ทำหนังสือเชิญผู้เชี่ยวชาญจากคณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยถึงผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลรอบที่ 1 โดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญตามวัน เวลาและสถานที่นัดหมายตามที่ผู้เชี่ยวชาญสะดวกการเก็บรวบรวมข้อมูลรอบที่ 2 และ 3 โดยการส่งแบบสอบถามด้วยตนเองและทางไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ให้ผู้เชี่ยวชาญกลุ่มเดิมผู้เชี่ยวชาญตอบครบถ้วน และได้รับคืนทั้ง 19 ฉบับ ซึ่งระยะเวลาในการเก็บรวบรวม

รวมข้อมูลรอบที่ 1 ใช้เวลาตั้งแต่วันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2558 ถึงวันที่ 28 มีนาคม 2558 การเก็บรวบรวมข้อมูลรอบที่ 2 ตั้งแต่วันที่ 18 เมษายน 2558 ถึงวันที่ 2 พฤษภาคม 2558 การเก็บรวบรวมข้อมูลรอบที่ 3 ตั้งแต่วันที่ 9 พฤษภาคม 2558 ถึงวันที่ 23 พฤษภาคม 2558 รวมระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมด 95 วัน

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลรอบที่ 1 นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนมาตรวจสอบเนื้อหา ให้เป็นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะพยาบาลผู้ป่วยโรคเบาหวานในแต่ละด้านก่อนนำมาสรุปเป็นสมรรถนะของพยาบาลผู้ป่วยโรคเบาหวานที่เป็นความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทุกคนนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) เปรียบเทียบกับกรอบแนวคิดจากการบูรณาการเอกสาร และจากการทบทวนวรรณกรรมเพื่อจำแนกเป็นสมรรถนะพยาบาลโรคเบาหวาน จำนวน 3 ด้าน และข้อสมรรถนะย่อยจำนวน 48 ด้าน จากนั้นนำไปสร้างแบบสอบถามเพื่อเก็บข้อมูลในรอบที่ 2

วิเคราะห์ข้อมูลรอบที่ 2 และ 3 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการคำนวณหาค่าค่ามัธยฐาน และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ของข้อคำถามแต่ละข้อ หลังจากการวิเคราะห์พบว่า มีค่ามัธยฐานตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ไม่เกิน 1.50 แสดงว่าความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อสมรรถนะพยาบาลผู้ป่วยโรคเบาหวานสอดคล้องกันทุกข้อ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า สมรรถนะพยาบาลผู้ป่วยโรคเบาหวานประกอบด้วย สมรรถนะหลัก 3 ด้าน และสมรรถนะย่อย 48 ด้าน โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1. ด้านการปฏิบัติการพยาบาลเฉพาะโรค พบว่าผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันอยู่ใน

ระดับความสำคัญมากที่สุด โดยมีข้อความสมรรถนะย่อยอยู่ในระดับความสำคัญมากที่สุดจำนวน 20 ด้าน และสมรรถนะย่อยอยู่ในระดับความสำคัญมากจำนวน 1 ด้าน

2. ด้านการให้ความรู้ การสอน และการให้คำปรึกษา พบว่าผู้เชี่ยวชาญมีความสอดคล้องกัน อยู่ในระดับความสำคัญมากที่สุด โดยมีข้อความสมรรถนะย่อยอยู่ในระดับความสำคัญมากที่สุดจำนวน 18 ด้าน และสมรรถนะย่อยอยู่ในระดับความสำคัญมากจำนวน 3 ด้าน

3. ด้านการสื่อสารและการประสานงาน พบว่าผู้เชี่ยวชาญมีความสอดคล้องกัน อยู่ในระดับความสำคัญมากที่สุด โดยมีข้อความสมรรถนะย่อยอยู่ในระดับความสำคัญมากที่สุดทั้ง 6 ด้าน

การอภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอการอภิปรายผลการวิจัยดังนี้

1. ด้านการปฏิบัติการพยาบาลเฉพาะโรค เป็นสมรรถนะที่ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันว่าสมรรถนะย่อยที่มีความสำคัญมากที่สุดทุกข้อ ได้แก่ มีความรู้และสามารถอธิบายเกี่ยวกับพยาธิสภาพการเกิดโรคเบาหวานทุกชนิด และทุกกลุ่มอายุมีความรู้ในการวินิจฉัยโรคเบาหวานโดยใช้การประเมินอาการของโรคเบาหวาน การตรวจระดับพลาสมาไกลูโคส (fasting plasma glucose) การตรวจความทนต่อไกลูโคส (oral glucose tolerance test) และการตรวจ Hemoglobin A1c มีความรู้และสามารถซักประวัติ ค้นหาปัญหาและปัจจัยเสี่ยงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้ป่วยโรคเบาหวานได้อย่างถูกต้อง และครบถ้วนมีความรู้และความสามารถตรวจวัดระดับน้ำตาลในเลือด (capillary blood glucose: CBG หรือ capillary blood glucose: CPG) และแปลผลได้ถูกต้อง มีความรู้เกี่ยวกับชนิด กลไกการออกฤทธิ์ ข้อบ่งใช้ยา ข้อควรระวัง ผลข้างเคียงของยาโรคเบาหวานชนิดต่าง ๆ มีความรู้และทักษะใน

การคำนวณขนาดยาอินซูลิน และฉีดให้กับผู้ป่วยโรคเบาหวานที่สัมพันธ์กับระดับน้ำตาลในเลือดของแต่ละมื้ออาหารได้ถูกต้องสามารถบริหารยาโรคเบาหวานชนิดรับประทานและชนิดฉีด (insulin) ตามแนวทางการรักษาโรคเบาหวานได้ถูกต้อง มีความรู้และสามารถให้คำปรึกษาให้ผู้ป่วยโรคเบาหวานและครอบครัว สามารถเผชิญกับความวิตกกังวล ความเครียด หรือภาวะวิกฤตที่อาจเกิดขึ้น สามารถประเมินอาการเปลี่ยนแปลงและวางแผนให้การพยาบาลผู้ป่วยโรคเบาหวานที่เสี่ยงต่อการเกิดภาวะวิกฤต มีความรู้และสามารถให้การพยาบาลผู้ป่วยที่มีภาวะน้ำตาลในเลือดสูงชนิด diabetes ketoacidosis (DKA) และชนิด hyperosmolalhyperglycemia syndrome (HHS) ได้ โดยสามารถป้องกันการเกิดภาวะน้ำตาลในเลือดที่ผิดปกติในผู้ป่วยโรคเบาหวาน และให้การพยาบาลตามแนวทางการรักษาได้ถูกต้อง สามารถประเมินและติดตามให้ผู้ป่วยโรคเบาหวาน ได้รับการตรวจจอประสาทตาตามแพทย์นัดอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง สามารถประเมินและติดตามให้ผู้ป่วยโรคเบาหวานทั้งชนิดที่ 1 และ 2 ได้รับการตรวจไตตามแนวทางการรักษาที่กำหนดได้ สามารถประเมินและติดตามให้ผู้ป่วยโรคเบาหวานทุกรายได้รับการตรวจคัดกรองความเสี่ยงต่อการเกิดโรคหลอดเลือดหัวใจและโรคหลอดเลือดสมองทุกปี สามารถประเมินการเกิดแผลที่เท้าของผู้ป่วยโดยการคลำชีพจร ตรวจความรู้สึกที่เท้า และตรวจวัดความดันหลอดเลือดที่เท้า สามารถติดตามป้องกันการเกิดแผลที่เท้าของผู้ป่วยโรคเบาหวานได้ถูกต้องเหมาะสม สามารถให้การพยาบาลผู้ป่วยโรคเบาหวานมีแผลที่เท้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความรู้เกี่ยวกับการตรวจคัดกรองหญิงตั้งครรภ์ที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดเบาหวาน สามารถประเมินและติดตามผู้ป่วยโรคเบาหวานที่ตั้งครรภ์ให้ได้รับการตรวจหาภาวะแทรกซ้อนได้เหมาะสม สามารถ

ติดตามประเมินผลการพยาบาลผู้ป่วยโรคเบาหวานตามตัวชี้วัดของหน่วยงานได้อย่างถูกต้องและครอบคลุม

พยาบาลผู้ป่วยโรคเบาหวานจึงจำเป็นต้องมีความรู้ ความสามารถที่เหมาะสมในการปฏิบัติงานดังที่ พวงรัตน์ บุญญานุรักษ์ (2544) กล่าวว่า พยาบาลวิชาชีพทุกสาขาและทุกองค์กรจะต้องพัฒนาความรู้ ความสามารถของตน โดยการสร้างความรู้ หาความรู้ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถให้สอดคล้องกับสังคมปัจจุบันและเทคโนโลยี ซึ่งสอดคล้องกับ พรรณวดี เหลืองรัตน์ (2554) ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทพยาบาลเบาหวานโรคเบาหวานเป็นโรคที่ต้องอาศัยการดูแลตนเองของผู้ป่วย แต่เมื่อผู้ป่วยเกิดภาวะแทรกซ้อนจากโรคเบาหวานทำให้ต้องเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาล บทบาทของพยาบาลจึงเป็นบทบาทสำคัญในการดูแลผู้ป่วยพยาบาลที่ให้การบริการจึงต้องมีความรู้ ความสามารถด้านการพยาบาลเฉพาะทางด้านคลินิก ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า การมีความรู้ ความสามารถในการพยาบาล จะช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือ และส่งเสริมการบริการพยาบาลได้อย่างมีระบบและมีประสิทธิภาพมากขึ้นสอดคล้องกับ อรุมา แก้วเกิด และ ปณิตดา ปรียทฤช (2545) กล่าวว่า การให้บริการของสถานบริการอย่างมีประสิทธิภาพโดยการติดตามผลการตรวจรักษาอย่างต่อเนื่อง พยาบาลที่ให้บริการจึงต้องมีความรู้ ความสามารถด้านการพยาบาลเฉพาะทางคลินิก ทำให้ผู้ป่วยควบคุมระดับน้ำตาลได้ดีป้องกันการเกิดภาวะแทรกซ้อนของโรคเบาหวาน

2. ผลการศึกษาพบว่า สมรรถนะด้านการให้ความรู้ การสอน และการให้คำปรึกษา เป็นสมรรถนะที่ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า สมรรถนะย่อยที่มีความสำคัญมากที่สุด จำนวน 18 ด้าน ได้แก่ มีทักษะประเมินศักยภาพในการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวาน

และครอบครัวได้ถูกต้อง สามารถประเมินปัญหาที่มีผลต่อการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวานและครอบครัวทั้งร่างกาย จิตใจ และสภาพแวดล้อมได้ครอบคลุม สามารถให้ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับโรคเบาหวานแก่ผู้ป่วยโรคเบาหวานและครอบครัวได้ถูกต้องและครอบคลุม สามารถให้ความรู้ในการออกกำลังกายแก่ผู้ป่วยโรคเบาหวานทุกกลุ่มอายุได้ถูกต้อง สามารถให้ความรู้เกี่ยวกับการออกฤทธิ์และอาการข้างเคียงจากการใช้ยาชนิดเม็ดลดน้ำตาลในเลือดแก่ผู้ป่วยโรคเบาหวานและครอบครัวได้ถูกต้อง สามารถให้ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติตัวเมื่อเกิดภาวะน้ำตาลในเลือดต่ำ ภาวะน้ำตาลในเลือดสูง และภาวะเลือดเป็นกรดจากคีโตนแก่ผู้ป่วยโรคเบาหวานและครอบครัวได้ถูกต้อง สามารถให้ความรู้เกี่ยวกับโรคแทรกซ้อนเรื้อรังแก่ผู้ป่วยโรคเบาหวานและครอบครัวได้ถูกต้อง สามารถให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการเกิดแผลที่เท้าในผู้ป่วยโรคเบาหวานได้ถูกต้อง สามารถให้ความรู้และส่งเสริมผู้ป่วยโรคเบาหวานและครอบครัวเกี่ยวกับการดูแลตนเองอย่างต่อเนื่องเพื่อควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดที่บ้าน สามารถสอนสาธิตผู้ป่วยโรคเบาหวานและครอบครัวให้ตรวจระดับน้ำตาลในเลือดที่บ้าน (self-monitoring of blood glucose: SMBG) พร้อมทั้งการแปลค่าระดับน้ำตาลได้ถูกต้อง สามารถสอนสาธิตผู้ป่วยโรคเบาหวานและครอบครัวในการเตรียมยาอินซูลินและฉีดยาอินซูลินได้ถูกต้อง สามารถสอนสาธิตผู้ป่วยโรคเบาหวานและครอบครัวเกี่ยวกับหลักการเลือกอาหารและการเตรียมปริมาณอาหารที่เหมาะสมในแต่ละมื้อมีทักษะประเมินผลการให้ความรู้ การสอน และการให้คำปรึกษาแก่ผู้ป่วยโรคเบาหวานและครอบครัวได้ถูกต้อง สามารถวางแผนและจัดโปรแกรมการให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวานและครอบครัวได้อย่างมี

ประสิทธิภาพ สามารถให้คำปรึกษาในการดูแลตนเองที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมและความเชื่อส่วนบุคคลของผู้ป่วยโรคเบาหวานและครอบครัวได้อย่างเหมาะสม สามารถสร้างแรงจูงใจให้ผู้ป่วยโรคเบาหวานและครอบครัวสามารถดูแลตนเองได้ มีประสิทธิภาพสามารถให้คำปรึกษาแก่พยาบาลวิชาชีพหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดูแลรักษาผู้ป่วยโรคเบาหวานและครอบครัวได้ถูกต้อง มีทักษะการให้ข้อมูลผู้ป่วยโรคเบาหวาน และครอบครัว เพื่อประกอบการตัดสินใจเมื่อต้องทำหัตถการที่มีความเสี่ยง

บทบาทในการให้ความรู้และการให้คำปรึกษาได้โดยอิสระภายใต้แนวทางการดูแลผู้ป่วยเบาหวานนั้น ต้องเป็นพยาบาลระดับผู้เชี่ยวชาญโรคเบาหวาน ซึ่งในด้านการให้ความรู้และคำปรึกษานั้นจะช่วยให้ผู้ป่วยเบาหวานมีการควบคุมระดับน้ำตาลได้ดี และมีการจัดการกับโรคเบาหวานที่ดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรธณวดี เหลืองรัตน์ (2554) กล่าวว่าบทบาทในการให้ความรู้และการให้คำปรึกษาได้โดยอิสระภายใต้แนวทางการดูแลผู้ป่วยเบาหวานนั้น ต้องเป็นพยาบาลระดับผู้เชี่ยวชาญโรคเบาหวาน ซึ่งในด้านการให้ความรู้และคำปรึกษานั้นจะช่วยให้ผู้ป่วยเบาหวานมีการควบคุมระดับน้ำตาลได้ดี และมีการจัดการกับโรคเบาหวานที่ดี และผลการศึกษาพบว่าสมรรถนะด้านการให้ความรู้ การสอน และการให้คำปรึกษา ซึ่งเป็นสมรรถนะที่ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าสมรรถนะย่อยที่มีความสำคัญมาก จำนวน 3 ด้าน ได้แก่สามารถให้ความรู้เกี่ยวกับโภชนาการแก่ผู้ป่วยโรคเบาหวานและครอบครัว ได้ถูกต้องเหมาะสม สามารถให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้ยากลุ่มอื่น ที่มีผลต่อการเสริมฤทธิ์และการยับยั้งการออกฤทธิ์ของยารักษาโรคเบาหวาน และระดับน้ำตาลในเลือดของผู้ป่วยโรคเบาหวานได้ถูกต้อง และสามารถเลือกสื่อการ

สอนเกี่ยวกับการปฏิบัติตัวของผู้ป่วยโรคเบาหวาน ได้อย่างเหมาะสม อภิปรายได้ว่า การรับรู้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ป่วยเบาหวานกับบุคคลรอบข้างพบว่า ผู้ป่วยเบาหวานระบุว่าพยาบาลเป็นผู้เน้นย้ำวิธีการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือด กล่าวได้ว่าเป็นบุคคลที่มีความสำคัญหรือน่าเชื่อถือ เช่น พยาบาลให้คำแนะนำกล่าวชม พูดคุยให้กำลังใจ จะทำให้ตนเองเกิดความเชื่อมั่นว่ามีความสามารถที่จะกระทำพฤติกรรมนั้นให้สำเร็จ รวมทั้งอาจเป็นเพราะการปฏิบัติของพยาบาลที่ให้คำปรึกษาช่วยให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้ป่วยยิ่งขึ้น

3. ด้านการสื่อสารและการประสานงาน

เป็นสมรรถนะที่ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าสมรรถนะย่อยมีความสำคัญมากที่สุดทุกข้อ ได้แก่ มีทักษะในการให้ข้อมูลผู้ป่วยโรคเบาหวานและครอบครัวเกี่ยวกับแนวทางการรักษาและการปฏิบัติตัวได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถประสานความร่วมมือกับทีมสหสาขาที่เกี่ยวข้องเพื่อวางแผนการดูแลรักษาผู้ป่วยโรคเบาหวานได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถประสานความร่วมมือระหว่างผู้ป่วยโรคเบาหวาน ครอบครัว และแหล่งประโยชน์ในชุมชนในการดูแลผู้ป่วยที่บ้านได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีทักษะการสื่อสารและประสานงานส่งต่อผู้ป่วยโรคเบาหวานในภาวะวิกฤตเพื่อการดูแลช่วยเหลือได้อย่างทันเวลา สามารถบันทึกข้อมูลสุขภาพผู้ป่วยโรคเบาหวานและแนวทางการดูแลรักษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายได้ว่า อารยา ทองผิว (2552) กล่าวว่าทีมสหสาขาวิชาชีพที่ให้การดูแลผู้ป่วยเบาหวาน ประกอบด้วย แพทย์ พยาบาล นักกำหนดอาหาร เภสัชกร นักกายภาพบำบัด ในการทำงานจำเป็นต้องมีการกำหนดเป้าหมาย และหน้าที่ของสมาชิกแต่ละคน และสมาชิกในทีมต้องมีส่วนร่วมในการเลือกวิธีการดูแลรักษาผู้ป่วย

เบาหวานที่เหมาะสม และการสื่อสารระหว่างผู้ป่วยกับเจ้าหน้าที่สุขภาพเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการโรคเบาหวานที่มีความสำคัญที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการได้รับกำลังใจ เอาใจใส่และการกระตุ้นเตือนจากแพทย์ พยาบาล จึงทำให้ผู้ป่วยมีการปฏิบัติตัวเพื่อควบคุมโรคเบาหวานได้ดีขึ้น การสื่อสารระหว่างผู้ป่วยและเจ้าหน้าที่สุขภาพทำให้ผู้ป่วยรับรู้ถึงสัมพันธภาพที่ดีกับเจ้าหน้าที่สุขภาพ จึงส่งผลให้ผู้ป่วยจัดการโรคเบาหวานได้ดียิ่งขึ้น (Matthews et al., 2009)

ข้อเสนอแนะ

พยาบาลที่ดูแลผู้ป่วยโรคเบาหวาน ควรนำสมรรถนะที่ได้เป็นแนวทางพัฒนาตนเองของพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในคลินิกเบาหวาน หรือแผนกผู้ป่วยนอกดูแลเฉพาะโรคเบาหวาน และผู้บริหารการพยาบาล ไปใช้เป็นแนวทางสำหรับพัฒนาพยาบาลที่ดูแลผู้ป่วยโรคเบาหวานในหน่วยงาน เพื่อให้การบริการพยาบาลมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป และเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายและพัฒนาหลักสูตรอบรมพยาบาล

เอกสารอ้างอิง

- American Association of Diabetes Educators. (2011). *Competencies for diabetes educators A companion document to the guidelines for the practice of diabetes education*. Retrieved from <http://www.diabeteseducator.org>
- Araya Thongprew. (2009). *The importance of organizational learning for diabetes*, In the project training, knowledge of basic diabetes. 19-23 November 2009, at the conference room Theptarin Hospital, Bangkok.
- Civil Service Commission, Recruitment and Selection Center. (2004). *Determining the performance of individuals for recruitment and selection*. Bangkok, Office of the Civil Service Commission.
- Faculty of Public Health, Ministry, Medical Department, Nursing office. (2005). *Responsibilities and competencies of nurses*. Nonthaburi: The

- group of Policy and Strategy development in nursing, the ministry of public health.
- Institute and Technology Assessment of medical profession, Ministry of Public Health. (2013). *Status of diabetes/ high blood pressure and complications in Thailand*. Retrieved from <http://www.dms.moph.go.th>
- Matthews, S. M., & Peden, A. R., Rowles, G. D. (2009). *Patient-provider communication: Understanding diabetes management among adult females. Patient Education and Counseling*, 76, 31-37.
- Mid Central District Health Board. (2009). *National diabetes nursing knowledge and skills framework*. Retrieved from <http://www.nzssd.org.nz>
- Nursing Council. (2009). *National plan for nursing and midwifery development (Vol.2) 2007-2016*. Bangkok: Siriyod Printing.
- Orouma Kreawkerd & Pannadda Bhutto. (2002). *Factors affecting the control of blood glucose levels of diabetic patients: A case study of Udom Ratchathani Hospital. Medical journal of Ubon Hospital*, 23(2),141-144.
- Phannavadee Luangrat. (2011). *A Study of diabetes nurses as perceived by professional nurses (The Master's dissertation, Nursing Administration major)*. Faculty of Nursing, Chulalongkorn University, Bangkok.
- Puangrak Boonyanurak. (2001). *New steps to new roles in nursing administration*. Bangkok: Bangkok Blueprint.
- Training Research and Education for Nurse in Diabetes-UK. (2011). *An Integrated career and competency framework for diabetes nursing*. Retrieved from http://www.trend-uk.org/documents/TREND_3rd.pdf